

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне
вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь па педагагічнай адукацыі

Зацвярджаю

Першы намеснік Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь

А.І.Жук
А.І.Жук

Рэгістрацыйны № ТД- А 132 /тып.

СТЫЛІСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

**Тыпавая вучэбная праграма для вышэйшых навучальных
устаноў па спецыяльнасцях:**

1 - 02 03 01 Беларуская мова і літаратура;

1 - 02 03 03 Беларуская мова і літаратура. Дадатковая

спецыяльнасць

УЗГОДНЕНА

Старшыня вучэбна-метадычнага
аб'яднання вышэйшых навучальных
устаноў Рэспублікі Беларусь
па педагагічнай адукацыі

П.Дз. Кухарчык
П.Дз. Кухарчык

18.12.08

Начальнік Упраўлення вышэйшай і
сярэдняй спецыяльнай адукацыі

Ю.І. Місюк
Ю.І. Місюк

24.01.2009

УЗГОДНЕНА

Першы прарэктар Дзяржаўнай
установы адукацыі

“Рэспубліканскі інстытут
вышэйшай школы”

І.В. Казакова
І.В. Казакова

20.01.2009

Эксперт-нормакантралёр

Ф.М. Кляўчэвіч
Ф.М. Кляўчэвіч

20.01.2009

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Шумчык Ф.С., дэкан факультэта беларускай філалогіі і культуры ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка", кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

Старасценка Т.Я., дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства ўстановы

адукацыі "Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка", кандыдат філалагічных навук, дацэнт;

Урбан В.В., дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка", кандыдат філалагічных навук.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта;

В.П.Русак, загадчык аддзела сучаснай беларускай мовы дзяржаўнай навуковай установы "Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы"

Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктар філалагічных навук, дацэнт.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай беларускага мовазнаўства ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка" (пратакол № 3 ад 21 кастрычніка 2008 г.);

Навукова-метадычным саветам установы адукацыі "Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка" (пратакол № 2 ад 10 снежня 2008 г.);

Навукова-метадычным саветам па гуманітарнай адукацыі вучэбна-метадычнага аб'яднання вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь па педагагічнай адукацыі (пратакол № 5 ад 4 снежня 2008 г.)

Адказны за выпуск: Ф.С. Шумчык

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма новага пакалення па дысцыпліне "Стылістыка беларускай мовы" прызначана для рэалізацыі на першай ступені вышэйшай адукацыі ў межах цыкла спецыяльных дысцыплін. Ад папярэдняга тыпу вучэбнай праграмы яе адрозніваюць: адноўлены і перакампанаваны змест, арыентацыя на кампетэнтнасны падыход у навучанні, ўзмацненне ролі самастойнай работы студэнтаў, павелічэнне яе аб'ёму і колькасці часу, які адводзіцца на яе выкананне, выкарыстанне сучасных інавацыйных педагагічных тэхналогій.

У вучэбнай праграме ўлічаны наступныя патрабаванні адукацыйнага стандарта.

1. Агульныя патрабаванні да фарміравання сацыяльна-асобасных кампетэнцый выпускніка

Агульныя патрабаванні да фарміравання сацыяльна-асобасных кампетэнцый выпускніка вызначаюцца наступнымі прынцыпамі:

- прынцып **гуманізацыі** як прыярытэтны прынцып адукацыі, што забяспечвае асобна-арыентаваны характар адукацыйнага працэсу і творчую самарэалізацыю выпускніка;

- прынцып **фундаменталізацыі**, які садзейнічае арыентацыі зместу дысцыплін сацыяльна-гуманітарнага цыкла на выяўленне сутнасных асноў і сувязей паміж разнастайнымі працэсамі навакольнага свету, прыродазнаўчымі і гуманітарнымі ведамі;

- прынцып **кампетэнтнасці**, што накіраваны на ўзмацненне практычнай арыентаванасці вучэбнага працэсу, павышэнне ролі самастойнай работы студэнтаў і фарміраванне ў выпускнікоў здольнасці дзейнічаць самастойна ў зменлівых жыццёвых сітуацыях;

- прынцып **сацыяльна-асобаснай падрыхтоўкі**, які забяспечвае фарміраванне ў студэнтаў кампетэнтнасці, заснаванай на набытых ведах і сфарміраваных уменнях з улікам інтарэсаў, патрэб, магчымасцей;

- прынцып **міждысцыплінарнасці і інтэгратыўнасці** адукацыі, рэалізацыя якога забяспечвае цэласнасць засваення гуманітарных ведаў і іх узаемасувязь з будучай прафесійнай дзейнасцю выпускніка.

У адпаведнасці з названымі мэтамі і прынцыпамі сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі выпускнік вышэйшай навучальнай установы пры падрыхтоўцы па адукацыйнай праграме першай ступені (спецыяліст) павінен набыць наступныя **сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі**:

- культурна-вартаснай і асобаснай арыентацыі;
- грамадзянскасці і патрыятызму;
- сацыяльнага ўзаемадзеяння;
- камунікацыі;

- захавання і ўмацавання здароўя;
- самаўдасканалення.

Выпускнік у працэсе сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі павінен развіць і ўдасканаліць наступныя **метапрадметныя кампетэнцыі**:

- валоданне метадамі сістэмнага і параўнальнага аналізу;
- сфарміраванасць крытычнага мыслення;
- уменне працаваць у калектыве;
- валоданне навыкамі праектавання і прагназавання;
- сфарміраванасць самастойнасці, адказнасці, арганізаванасці, мэтанакіраванасці і матывацыйна-каштоўнаснай арыентацыі;
- здольнасць вучыцца, пастаянна павышаць кваліфікацыю.

2. Мэты і задачы дысцыпліны "Стылістыка беларускай мовы"

Сярод лінгвістычных дысцыплін, якія выкладаюцца на філалагічных факультэтах ВНУ Рэспублікі Беларусь, "Стылістыка беларускай мовы" займае адно з найважнейшых месцаў у сістэме падрыхтоўкі настаўнікаў-філолагаў. Гэта самастойная лінгвістычная дысцыпліна, якая мае свой прадмет вывучэння, метады і прыёмы аналізу.

Праграма дапаможа студэнтам сістэматызаваць набытыя веды пры вывучэнні лінгвістычных дысцыплін, навучыць выпраўляць стылістычныя памылкі вуснага і пісьмовага маўлення, удасканаліць уменне самастойна ствараць тэксты розных стыляў. Тэарэтычныя і практычныя веды, набытыя студэнтамі пры вывучэнні "Стылістыкі беларускай мовы", маюць важнае значэнне ў прафесійнай падрыхтоўцы настаўніка-філолага: стылістыка вучыць адбіраць з усяго арсеналу мовы тыя сродкі, неабходнасць ужывання якіх абумоўлена пэўнымі экстралінгвістычнымі фактарамі.

Асноўныя мэты выкладання дысцыпліны:

- развіць і ўдасканаліць моўнае чуццё студэнтаў, павысіць узровень стылістычнай пісьменнасці і моўную культуру наогул;
- паглыбіць разуменне спецыфікі індывидуальна-аўтарскага стылю;
- выхаваць павагу і любоў да мастацкага слова.

Задачи вывучэння дысцыпліны:

- азнаёміць студэнтаў з асноўнымі паняццямі і катэгорыямі стылістыкі, з асаблівасцямі стылістычнай сістэмы сучаснай беларускай мовы;
- раскрыць сутнасць стылістычнай нормы як аднаго з асноўных паняццяў стылістыкі;
- даць неабходную сістэму ведаў пра функцыянальныя стылі і стылістычныя рэсурсы мовы;

- навучыць студэнтаў ацэньваць моўныя сродкі і мэтазгодна выкарыстоўваць іх у залежнасці ад экстралінгвістычных фактараў (зместу, задач, сферы ўжывання і сітуацыі выказвання).

У выніку вывучэння дысцыпліны студэнт павінен

ведаць:

- асноўныя паняцці стылістыкі;
- моўную спецыфіку функцыянальных стыляў беларускай мовы;
- асаблівасці лексічнай, марфалагічнай і сінтаксічнай стылістыкі;
- навуковую літаратуру па стылістыцы;

умець:

- выконваць стылістычны аналіз тэкстаў розных функцыянальных стыляў і лінгвістычнае каменціраванне мастацкіх тэкстаў;
- ствараць самастойныя тэксты;
- праводзіць стылістычную праўку тэкстаў розных стыляў;
- кваліфікаваць і выпраўляць памылкі вучняў.

3. Структура зместу вучэбнай дысцыпліны

Вывучэнне дысцыпліны "Стылістыка беларускай мовы" разлічана на 120 вучэбных гадзін, з якіх 50 аўдыторных, у тым ліку 24 лекцыйныя, 26 практычных гадзін.

У аснову структуравання зместу вучэбнага матэрыялу пакладзены прынцып тэматычнага падыходу, які прадугледжвае падзел матэрыялу на адносна самастойныя раздзелы (тэмы).

Па кожнай вучэбнай тэме ў адпаведнасці з яе мэтамі і задачамі па фарміраванні і развіцці ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчык (кафедра) праектуе і рэалізуе канкрэтныя педагагічныя тэхналогіі.

Лекцыйны курс раскрывае змест і задачы, метады і прыёмы стылістычнага аналізу тэксту, знаёміць студэнтаў з асноўнымі паняццямі і катэгорыямі стылістыкі, з найбольш важнымі асаблівасцямі стылістычнай сістэмы сучаснай беларускай мовы і нормамі стылістычнай арганізацыі маўлення. На лекцыях даецца сістэма ведаў пра функцыянальныя стылі і стылістычныя рэсурсы мовы на ўсіх яе ўзроўнях.

На лекцыйных занятках неабходна звярнуць увагу студэнтаў на тое, што некаторыя даследчыкі, апрача пяці агульнапрынятых функцыянальных стыляў, вылучаюць шосты - канфесійны (канфесіянальны).

Агульную характарыстыку моўных стыляў неабходна паглыбіць на практычных занятках шляхам канкрэтнага аналізу тэкстаў розных жанраў. Гэта дасць магчымасць студэнтам навучыцца ствараць такія тэксты, правільна ацэньваць і выкарыстоўваць моўныя сродкі ў залежнасці ад мэты і зместу выказвання.

Параўнальны і комплексны аналіз тэкстаў рознай стылёвай прыналежнасці робіцца на лексічным, марфалагічным і сінтаксічным узроўнях.

На лекцыйных і практычных занятках неабходна дапамагчы студэнтам асэнсаваць і засвоіць паняцце "стылістычная памылка", паказаць розніцу паміж стылістычнымі памылкамі і памылкамі фактычнымі, лексічнымі, граматычнымі. Мэтазгодна выкарыстоўваць на практычных занятках як узорныя, так і недасканалыя ў стылістычных адносінах тэксты, паколькі абавязковым элементам практычных заняткаў з'яўляецца стылістычная праўка тэкстаў.

На практычных занятках вялікая ўвага павінна надавацца працы са слоўнікамі, засваенню стылістычных памет, а таксама вызначэнню стылістычнай афарбоўкі слоў, фразеалагізмаў, граматычных формаў, сінтаксічных канструкцый у тэксце.

У курсе стылістыкі беларускай мовы прадугледжаны працы навукова-даследчага і творчага характару, таму мэтазгодна практыкаваць такія віды самастойнай працы, як рэдагаванне тэкстаў, падбор матэрыялаў і падрыхтоўка паведамленняў па прапанаванай тэме, напісанне рэфератаў, дакладаў, рэцэнзій, заметак і інш.

У працэсе вывучэння курса студэнты павінны набыць трывалыя веды па стылістыцы беларускай мовы для выкладання яе асноў у сярэдняй школе.

Найбольш перспектыўныя і эфектыўныя сучасныя інавацыйныя адукацыйныя сістэмы і тэхналогіі наступныя: вучэбна-метадычны комплекс, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы студэнтаў, блочна-модульная, модульна-рэйтынгавая і крэдытная сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, метадыкі актыўнага навучання.

Структура зместу вучэбнай дысцыпліны ўключае ўводзіны і вучэбныя раздзелы (тэмы).

4. Метады навучання

Найбольш эфектыўнымі педагагічнымі метадыкамі і тэхналогіямі, што садзейнічаюць атрыманню ведаў студэнтамі, набыццю вопыту самастойнага вырашэння разнастайных задач, з'яўляюцца:

- тэхналогія вучэбна-даследчай дзейнасці;
- тэхналогія праблемна-модульнага навучання;
- праектныя тэхналогіі;
- камунікатыўныя тэхналогіі і інш.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай працы, вучэбна-метадычныя комплексы.

3 мэтай фарміравання сучасных сацыяльна-асобасных і сацыяльна-прафесійных кампетэнцый выпускнікоў ВНУ ў практыку правядзення семінарскіх і практычных заняткаў мэтазгодна ўкараняць методыкі актыўнага навучання і дыскусійныя формы.

5. Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў арганізуецца дэканатамі, кафедрамі, выкладчыкамі ВНУ ў адпаведнасці з Палажэннем аб самастойнай працы студэнтаў.

Кіруемая самастойная работа студэнтаў прадугледжвае выкананне кантрольных прац, падрыхтоўку вусных паведамленняў і пісьмовых рэфэратаў па вызначанай тэматыцы, знаёмства з навуковай, навукова-папулярнай, хрэстаматыйнай літаратурай, рэферыраванне і анатаванне прафесійна арыентаваных тэкстаў і інш.

6. Дыягностыка сацыяльна-асобасных кампетэнцый студэнта

Адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі першай ступені сацыяльна-гуманітарных дысцыплін вызначаецца наступная працэдура дыягностыкі сацыяльна-асобасных кампетэнцый студэнтаў.

1. Патрабаванні да ажыццяўлення дыягностыкі:

- вызначэнне аб'екта дыягностыкі;
- выяўленне ўзроўню вучэбных дасягненняў студэнта пры дапамозе крытэрыяльна-арыентаваных тэстаў і іншых сродкаў дыягностыкі;
- карэкціраванне ўзроўню вучэбных дасягненняў студэнта ў адпаведнасці з патрабаваннямі стандарту;
- ацэнка вынікаў дыягностыкі вучэбных дасягненняў студэнта ў адпаведнасці з патрабаваннямі стандарту (па шкале адзнак).

2. Шкала адзнак:

- ацэнка вучэбных дасягненняў студэнта на экзаменах па дысцыплінах сацыяльна-гуманітарнага цыкла праводзіцца па дзесяцібальнай шкале (1, 2, ..., 9, 10);
- ацэнка вучэбных дасягненняў студэнта, якая вызначаецца паэтапна па канкрэтных тэмах вучэбнай дысцыпліны і ажыццяўляецца кафедрай у адпаведнасці з выбранай ВНУ шкалай адзнак.

3. Крытэрыі адзнак

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў прымяняюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

4. Дыягнастычны інструментарый

Для дыягностыкі кампетэнцый, выяўлення вучэбных дасягненняў студэнтаў на прамежкавым і выніковым этапах (залік, экзамен) рэкамендуецца выкарыстоўваць тэсты і тэставыя заданні, рознаўзроўневыя кантрольныя заданні; залік, экзамен.

Прыкладны тэматычны план

№	Назва тэмы	Усяго аўдыторных гадзін	Колькасць аўдыторных гадзін		
			лекцыі	прак тыч ныя	лаба ратор ныя
1.	Уводзіны	4	4		
1.1.	Стылістыка як лінгвістычная дысцыпліна	2	2		
1.2.	Асноўныя паняцці стылістыкі	2	2		
2.	Афіцыйна-справавы стыль	4	2	2	
3.	Навуковы стыль	4	2	2	
4.	Публіцыстычны стыль	4	2	2	
5.	Мастацкі стыль	4	2	2	
6.	Канфесійны стыль	2	2		
7.	Размоўны (гутарковы) стыль	2	2		
8.	Стылістычныя рэсурсы лексікі і фразеалогіі	8	2	6	
9.	Стылістычныя рэсурсы марфалогіі	6	2	4	
10.	Стылістычныя рэсурсы сінтаксісу	6	2	4	
11.	Стылістыка тэксту. Структурныя адзінкі тэксту	6	2	4	
Усяго:		50	24	26	

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

1. Уводзіны.

1.1. *Стылістыка як лінгвістычная дысцыпліна.* Стылістыка, яе змест і задачы. Месца курса "Стылістыка беларускай мовы" ў сістэме лінгвістычных і нелінгвістычных дысцыплін (сувязь курса з лексікалогіяй, фразеалогіяй, арфаэпіяй, граматыкай, гісторыяй беларускай літаратурнай мовы, лінгвістычным аналізам тэксту; літаратурай, філасофіяй, гісторыяй і інш.). Стылістыка і культура маўлення, іх падабенства і адрозненне.

З гісторыі станаўлення стылістыкі як самастойнай лінгвістычнай дысцыпліны. Вывучэнне стылістыкі ў беларускай філалогіі.

Асноўныя напрамкі сучаснай стылістыкі. Стылістыка мовы, стылістыка маўлення, стылістыка мастацкай літаратуры. Стылістыка тэксту. Стылістыка дэкадавання. Прыёмы вылучэння сэнсавых момантаў твора ў стылістыцы дэкадавання (канвергенцыя, счапленне, эфект падманутага чакання).

Метады і прыёмы стылістычнага аналізу (семантыка-стылістычны, параўнальны, статыстычны; аналіз па слоўнікавых паметах, аналіз слова ў кантэксце, стылістычны эксперымент).

1.2. *Асноўныя паняцці стылістыкі.* Асноўныя паняцці стылістыкі (стыль, стылістычная сістэма, стылістычная норма, стылістычная афарбоўка і інш.).

Стылістычныя памылкі, іх адрозненне ад памылак сэнсавых, лексічных, граматычных. Сувязь стылістычных памылак з паняццямі матываванасці, нематываванасці. Разнавіднасці стылістычных памылак (выкарыстанне кніжнай і гутарковай лексікі ў вузкім кантэксце; тэрміналогіі, канцылярызмаў у неспецыяльных тэкстах; недарэчнай вобразнасці; моўных штампаў і плеаназмаў; немілагучных выразаў).

Паняцце функцыянальнага стылю. Прынцыпы вылучэння стыляў (сацыяльны, жанравы, функцыянальны і інш.). Тэорыя "трох стыляў". Стылістычная сістэма мовы.

Паняцці стылю, падстылю і жанру. Функцыянальны стыль як незамкнёная сістэма моўных сродкаў.

2. *Афіцыйна-справавы стыль.* З гісторыі развіцця афіцыйна-справавога стылю. Сфера выкарыстання афіцыйна-справавога стылю (афіцыйнае справаводства), форма зносін (пісьмовая і вусная маналагічная), мэта (выражэнне волі, загад, канстатацыя), характар узаемаадносін (афіцыйны). Функцыі афіцыйна-справавога стылю (паведамлення і ўздзеяння).

Падстылі і жанры афіцыйна-справавога стылю (заканадаўчы: закон, канстытуцыя, указ і інш., дыпламатычны: камюніке, мемарандум, міжнародны дагавор і інш., адміністрацыйна-канцылярскі: заява, аб'ява, даверанасць, распіска, характарыстыка і інш.).

Асаблівасці тэкстаў афіцыйна-справавога стылю на лексічным узроўні. Адсутнасць эмацыянальных, суб'ектыўна ацэнчаных і гутарковых слоў.

Ужыванне абстрактнай, тэрміналагічнай, спецыяльнай лексікі, абрэвіатур. Наяўнасць спецыфічных тэматычных груп (назваў асоб па іх функцыі ў афіцыйных зносінах, назваў дакументаў, іх частак, структуры, абазначэнняў службовых працэдур па ўзгадненні і зацвярджэнні, а таксама канцылярызмаў, устарэлай (архаічнай) лексікі).

Асаблівасці тэкстаў афіцыйна-справавога стылю на марфалагічным узроўні. Наяўнасць іменных часцін мовы. Ужыванне аддзеяслоўных назоўнікаў з адмоўем і без яго, імператыўных дзеясловаў (форма загаднага ладу, форма інфінітыва са значэннем загаду). Пашыранасць адыменных прыназоўнікаў і састаўных злучнікаў.

Асаблівасці тэкстаў афіцыйна-справавога стылю на сінтаксічным узроўні. Структура кампазіцыйных канструкцый (раздзелы, параграфы, пункты, падпункты). Сродкі вылучэння тэкставых сегментаў афіцыйных тэкстаў (арабскія лічбы, абзац, працяжнік). Ужыванне спецыфічных устойлівых словазлучэнняў, стандартных канструкцый, дзеяслоўных словазлучэнняў (дзеяслоў+назоўнік) замест дзеясловаў, безасабовых, інфінітыўных канструкцый са значэннем імператыўнасці, сказаў ускладненай будовы, складаных сказаў.

Стылістычныя памылкі пры афармленні афіцыйных папер.

Стылістычная праўка тэкстаў афіцыйна-справавога стылю.

Стылістычнае выкарыстанне сродкаў афіцыйна-справавога стылю ў тэкстах іншых функцыянальных стыляў.

Аналіз тэкстаў афіцыйна-справавога стылю.

3. Навуковы стыль. 3 гісторыі развіцця навуковага стылю. Сфера выкарыстання (навука, вытворчасць, адукацыя), форма зносінаў (пісьмовая і вусная маналагічная), мэта (паведамленне інфармацыі), характар узаемаадносін (афіцыйны). Спецыфіка інфармацыйнай функцыі навуковага стылю.

Падстылі і жанры навуковага стылю (уласна навуковы: манаграфія, дысертацыя, аўтарэферат і інш., навукова-вучэбны: падручнік, лекцыя, семінарскі даклад і інш., навукова-папулярны: выступленне, дапаможнік, артыкул і інш.).

Асаблівасці тэкстаў навуковага стылю на лексічным узроўні. Асноўныя групы лексікі навуковага стылю (нейтральныя словы і выразы, словы агульнанавуковага ўжывання, вузкаспецыяльная і агульнанавуковая тэрміналогія). Адметнасці лексічных сродкаў тэкстаў навукова-папулярнага падстылю (тропы, гутарковыя словы).

Асаблівасці тэкстаў навуковага стылю на марфалагічным узроўні. Ужыванне абстрактных назоўнікаў, формаў роднага склону, адзіночнага і множнага ліку назоўнікаў. Выкарыстанне прыметнікаў у састаўных тэрмінах. Наяўнасць формаў цяперашняга часу дзеясловаў (цяперашні пазачасавы), 1-й асобы множнага ліку. Пашыранасць вытворных прыназоўнікаў.

Асаблівасці тэкстаў навуковага стылю на сінтаксічным узроўні. Выкарыстанне ўскладненых і складаных сінтаксічных канструкцый, пасіўных адзінак. "Расшчапленне" выказніка. Перавага злучнікавых сказаў над бяззлучнікавымі. Рэалізацыя сэнсавай сувязі паміж сказамі навуковых тэкстаў (лексічны і сінанімічны паўторы).

Стылістычныя памылкі ў тэкстах навуковага стылю.

Стылістычная праўка тэкстаў навуковага стылю.

Стылістычнае выкарыстанне сродкаў навуковага стылю ў тэкстах іншых функцыянальных стыляў.

Аналіз тэкстаў навуковага стылю.

4. Публіцыстычны стыль. 3 гісторыі развіцця публіцыстычнага стылю.

Сфера выкарыстання (грамадска-палітычная, культурная, спартыўная), форма зносін (пісьмовая ці вусная маналагічная, пісьмовая ці вусная дыялагічная), мэта, характар узаемаадносін (афіцыйны), функцыі публіцыстычнага стылю.

Падстылі публіцыстычнага стылю (газетна-публіцыстычны, радыё- і тэлежурналісцкі, аратарскі). Жанры публіцыстычнага стылю (інфармацыйныя: справаздача, рэпартаж, інтэрв'ю і інш., аналітычныя: карэспандэнцыя, рэцэнзія, агляд і інш., мастацка-публіцыстычныя: нарыс, эсэ, фельетон і інш.). Жанравая мадыфікацыя тэкстаў публіцыстычнага стылю. Адрозненне тэкстаў публіцыстычнага і мастацкага стыляў.

Асаблівасці тэкстаў публіцыстычнага стылю на лексічным узроўні. Стандарт і экспрэсія ў публіцыстычных тэкстах. Роля функцыі паведамлення ў фармаванні нейтральнай лексікі і моўных штампаў. Роля функцыі ўздзеяння ў фармаванні ацэначнай лексікі. Наяўнасць грамадска-палітычнай лексікі.

Асаблівасці тэкстаў публіцыстычнага стылю на марфалагічным узроўні. Выкарыстанне абстрактных аддзеяслоўных назоўнікаў, адцягненых назоўнікаў у форме множнага ліку без абазначэння колькасці, дзеясловаў загаднага ладу.

Асаблівасці тэкстаў публіцыстычнага стылю на сінтаксічным узроўні. Ужыванне сегментаваных і ўводных канструкцый, парцэляцыі, намінацыяў і эліптычных сказаў, інверсаванага парадку слоў.

Стылістычныя памылкі ў тэкстах публіцыстычнага стылю.

Стылістычная праўка тэкстаў публіцыстычнага стылю.

Стылістычнае выкарыстанне сродкаў публіцыстычнага стылю ў тэкстах іншых функцыянальных стыляў. Супастаўляльна-стылістычны аналіз нарыса і мастацкага тэксту. Напісанне эсэ, нататкі, карэспандэнцыі.

Аналіз тэкстаў публіцыстычнага стылю.

5. Мастацкі стыль. 3 гісторыі развіцця мастацкага стылю. Пытанне пра стылявы статус мастацкага стылю ў лінгвістыцы. Уплыў мастацкага стылю на іншыя функцыянальныя стылі. Уплыў усіх функцыянальных стыляў на мову мастацкага твора.

Сфера выкарыстання мастацкага стылю (эстэтычная), форма зносін (дыялагічная і маналагічная пісьмовая), мэта (сацыяльна-эстэтычнае

ўздзеянне), характар узаемаадносін (неафіцыйны). Спецыфіка эстэтычнай функцыі мастацкага стылю.

Падстылі і жанры мастацкага стылю (паэтычны: верш, паэма і інш., празаічны: апавяданне, апавесць і інш., драматургічны: камедыя, трагедыя і інш.).

Асаблівасці мастацкага стылю (экспрэсіўнасць, эмацыянальнасць, вобразнасць). Роля гукавой арганізацыі твора ў стварэнні вобраза. Класіфікацыя гукапісных элементаў (простыя гукавыя паўторы, ускладненыя гукавыя паўторы, складаныя гукавыя паўторы).

Роля тропаў (метафар, метанімія, сінеках, эпітэтаў, параўнанняў, гіпербал, літот і інш.) у фармаванні мастацкага вобраза. Трыяда мастацкага вобраза (вобраз-індыкатар, вобраз-троп, вобраз-сімвал). Сродкі стварэння вобразнасці (сінонімы, антонімы, адметнае спалучэнне моўных адзінак і інш.). Трансфармацыя моўных адзінак у кантэксце мастацкага твора. Камбінаторнае прырашчэнне сэнсу.

Празаічная і паэтычная арганізацыя мастацкага тэксту. Класічная і арнаментальная проза. Празаізацыя вершаванага тэксту і сродкі яе выражэння (дыялагізацыя, словы бытавога зместу і інш.). Паэтызацыя празаічнага тэксту і сродкі яе выражэння (індывідуальна-аўтарскія вобразы, стылістычна афарбаваныя словы і інш.).

Асаблівасці сінтаксічнай арганізацыі аўтарскага маўлення і маўлення персанажаў. Сродкі паэтычнага сінтаксісу (анафара, эпіфара, кальцо, паралелізм, градацыя і інш.).

Праблема індывідуальнага стылю пісьменніка.

Аналіз тэкстаў мастацкага стылю.

6. Канфесійны стыль. 3 гісторыі развіцця канфесійнага стылю. Сфера выкарыстання канфесійнага стылю (рэлігійная літаратура), форма зносін (маналагічная пісьмовая), мэта (эмацыянальнае ўздзеянне), характар узаемаадносін (афіцыйны). Спецыфічныя асаблівасці канфесійнага стылю (абагульненасць, дакладанасць, лагічнасць выкладу).

Жанры кананічнай, царкоўна-рэлігійнай, рэлігійна-бытавой літаратуры (псалмы, прадмовы, пасляслоўі, акафісты і інш.).

Моўныя асаблівасці тэкстаў канфесійнага стылю. Наяўнасць адметных метафарычных зачынаў, вобразных сродкаў мовы, спецыфічнай лексікі. Шырокае выкарыстанне прытчаў. Ужыванне дзеепрыслоўных зваротаў, прыёмаў нанізвання простых сказаў і адмаўлення праз адмаўленне.

7. Размоўны (гутарковы) стыль. Месца размоўнага стылю ў сістэме функцыяльных стыляў. Сфера выкарыстання размоўнага стылю (бытавая), форма зносін (дыялагічная і маналагічная), мэта (камунікацыя), характар узаемаадносін (неафіцыйны).

Жанры размоўнага стылю (асабістае пісьмо, гутарка, тэлефонная размова, дзённік і інш.).

Асаблівасці тэкстаў размоўнага стылю на лексічным узроўні. Ужыванне нелітаратурных моўных адзінак (прастамоўнай лексікі, дыялектызмаў, прафесіяналізмаў, жарганізмаў), метафар, заснаваных на пераносе назваў жывёл, птушак, насякомых і іх дзеянняў на чалавека, эмацыянальна-экспрэсіўных слоў.

Асаблівасці тэкстаў размоўнага стылю на марфалагічным узроўні. Выкарыстанне дзеяслоўных формаў з выражэннем імгненнасці дзеяння, формаў часу і ладу ў значэнні другіх формаў часу і ладу, скарачаных найменняў.

Асаблівасці тэкстаў размоўнага стылю на сінтаксічным узроўні. Ужыванне простых, няпоўных (эліптычных) сказаў, складаных сказаў (часцей бяззлучнікавых) без адасобленых канструкцый і шматступеннай залежнасці, інверсаванага парадку слоў, паўтораў дзеясловаў-выказнікаў. Наяўнасць пыталых і клічных сказаў, далучальных, парцэляваных, плеанастычных канструкцый.

Роля невербальных сродкаў (жэстаў, мімікі, інтанацыі).

Стылістычныя памылкі ў тэкстах размоўнага стылю.

Аналіз тэкстаў размоўнага стылю.

8. Стылістычныя рэсурсы лексікі і фразеалогіі.

Лексічная стылістыка. Лексічнае значэнне слова ў стылістычным аспекце. Словы нейтральныя і стылістычна афарбаваныя. Стылістычныя паметы ў "Тлумачальным слоўніку беларускай мовы" і ў "Тлумачальным слоўніку беларускай літаратурнай мовы". Стылістычная канатацыя лексічных адзінак і яе віды. Словы з эмацыянальна-экспрэсіўнай афарбоўкай: ацэнныя словы, словы з пераносным значэннем, словы з суфіксамі суб'ектыўнай ацэнкі. Словы з функцыянальна-стылістычнай афарбоўкай: лексіка кніжных стыляў, яе разнавіднасці (афіцыйна-справавая, навуковая, публіцыстычная, паэтычная), лексіка гутарковага стылю (словы размоўныя, прастамоўныя, дыялектныя). Патэнцыяльная вобразнасць слова.

Выбар слова. Лексічная спалучальнасць.

Стылістычнае выкарыстанне з'явы полісеміі (метафара, метанімія, сінекдаха).

Стылістычная роля агульнанародных і аўтарскіх параўнанняў.

Стылістычнае выкарыстанне сістэмных адносін у лексіцы.

Стылістычная сінаніміка як сістэмна арганізаваная частка слоўніка сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Выяўленне стылістычных сінонімаў у тэкстах, аргументацыя іх ужывання. Структурныя асаблівасці радоў стылістычных сінонімаў. Сінонімы стылістычныя і семантыка-стылістычныя. Уплыў полісеміі на ўтварэнне радоў стылістычных сінонімаў. Ампліфікацыя як стылістычны прыём. Кантэкстуальныя сінонімы. Эўфемізмы. Стылістычная роля перыфразы як вобразнай адзінкі маўлення. Традыцыйныя і аўтарскія перыфразы.

Стылістычнае выкарыстанне антонімаў, амонімаў, паронімаў, іх вобразна-выяўленчыя якасці. Каламбур.

Лексіка абмежаванага ўжытку (дыялектная, спецыяльная, жаргонная) і яе стылістычнае выкарыстанне.

Стылістычная функцыя устарэлай лексікі (гістарызмаў і архаізмаў).

Неалагізмы агульнамоўныя і індывідуальна-аўтарскія наватворы, іх стылістычная характарыстыка.

Стылістычныя рэсурсы фразеалогіі. Тыпы фразеалагічных адзінак паводле стылістычнай афарбоўкі: фразеалагізмы міжстылявыя і стылістычна афарбаваныя (размоўныя, кніжныя).

Выкарыстанне стылістычна афарбаваных фразеалагічных адзінак у розных функцыянальных стылях. Змяненне і абнаўленне фразеалагізмаў у мастацкай літаратуры і публіцыстыцы.

Памылкі ў выкарыстанні фразеалагічных адзінак.

9. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі. Стылістычныя рэсурсы часцін мовы, марфалагічных катэгорый, формаў слоў.

Стылістычныя рэсурсы назоўніка. Агульныя і ўласныя назоўнікі, іх характарыстычныя экспрэсіўныя якасці. З'ява антанамазіі. Стылістычныя асаблівасці родавых і лікавых формаў назоўніка. Стылістычнае адрозненне склонавых формаў назоўніка. Формы суб'ектыўнай ацэнкі назоўнікаў. Стылістычныя асаблівасці аддзеяслоўных назоўнікаў.

Стылістычныя рэсурсы прыметніка. Намінатыўная, класіфікацыйная і вобразная, эстэтычная функцыі прыметнікаў. Стылістычнае адрозненне поўных і кароткіх формаў якасных прыметнікаў. Сінанімічныя формы ступеней параўнання прыметнікаў. Семантыка-стылістычныя адценні канструкцый са значэннем прыналежнасці.

Стылістычныя рэсурсы займенніка. Стылістычнае выкарыстанне займеннікаў. Асаблівасці ўжывання асабовых займеннікаў: пропуск асабовага займенніка пры дзеяслове-выказніку; паўтарэнне асабовага займенніка ў ролі дзейніка; выкарыстанне асабовых займеннікаў з дадатковымі сэнсавымі і экспрэсіўнымі адценнямі. Асаблівасці стылістычнага выкарыстання займеннікаў іншых разрадаў. Тыповыя памылкі ў выкарыстанні займеннікаў.

Стылістычныя рэсурсы лічэбніка. Стылістычная дыферэнцыяцыя лічэбнікаў розных разрадаў.

Стылістычныя рэсурсы дзеяслова і яго формаў. Вобразна-экспрэсіўныя якасці дзеяслова. Стылістычнае выкарыстанне формаў часу, трывання, ладу дзеяслова. Сінанімія асобных формаў дзеяслова. Стылявая функцыя формаў дзеепрыметніка.

Стылістычныя рэсурсы службовых часцін мовы. Сінанімія прыназоўнікаў.

10. Стылістычныя рэсурсы сінтаксісу. Сінтаксічныя сінонімы, іх сутнасць.

Стылістыка словазлучэнняў. Спалучальнасць моўных адзінак. Сінанімія прыназоўнікавых і беспрыназоўнікавых канструкцый.

Стылістыка простага сказа. Стылістычная роля прамога і адваротнага парадку слоў. Памылкі пры інверсійным ужыванні членаў сказа. Стылістыка аднастаўных сказаў.

Стылістыка складанага сказа. Сінанімія злучнікавых і бяззлучнікавых складаных сказаў. Стылістыка спалучальных і падпарадкавальных злучнікаў (і злучальных слоў) у складаных сказах.

Паралельныя сінтаксічныя канструкцыі. Сінанімія дзеепрыметных і дзеепрыслоўных словазлучэнняў і даданных частак складанага сказа.

Стылістычнае выкарыстанне аднародных членаў сказа, адасобленых слоў і выразаў, устаўных і пабочных канструкцый.

Экспрэсійнае вылучэнне членаў сказа (адчлянненне, далучэнне, анакалуф).

Стылістычныя прыёмы сінтаксічнай арганізацыі маўлення.

11. Стылістыка тэксту. Структурныя адзінкі тэксту. Стылістыка тэксту як адзін з напрамкаў функцыянальнай стылістыкі. Паняцце структуры тэксту ў лінгвістычных даследаваннях. Структурныя адзінкі тэксту. Празаічная страфа і фрагмент - асноўныя адзінкі тэксту. Звязнасць і цэласнасць тэксту, моўныя сродкі іх выражэння. План зместу і план выражэння. Паняцці ідэі і тэмы. Роля супастаўляльна-стылістычнага метаду аналізу пры характарыстыцы тэмы. Рэалізацыя зместу ў тыпах інфармацыі (фактычнай, канцэптуальнай, падтэкставай). Інтэртэкстуальнасць. Формы славеснага выражэння (вусная і пісьмовая, дыялагічная і маналагічная). Тыпы тэкстаў маналагічнай формы (апавяданне, апісанне, разважанне, азначэнне, тлумачэнне, інструктаванне). Разнавіднасці славеснасці (мастацкая і немастацкая, народная і кніжная). Паняцце моўнай кампазіцыі тэксту. Архітэктоніка. Сюжэт. Фабула. Роля славесных радоў у моўнай кампазіцыі тэксту. Вобраз аўтара і вобраз апавядальніка. Славесна-маўленчы аналіз тэксту. Тыпізацыя вобраза аўтара. Тыпы мастацкіх тэкстаў па суадносінах "вобраз аўтара - вобраз апавядальніка". Моўныя і кампазіцыйныя прыёмы суб'ектывацыі аўтарскага апавядання.

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

- Асновы культуры маўлення і стылістыкі / Пад рэд. У.В.Анічэнкі. Мн., 1992.
- Каўрус А.А. Стылістыка беларускай мовы. Мн., 1993.
- Каўрус А.А. Дакумент па-беларуску. Мн., 1994.
- Пісарэнка А.М. Функцыянальная стылістыка беларускай мовы. Мн., 2003.
- Практычная стылістыка. Віцебск, 1996.
- Старасценка Т.С. Стылістыка тэксту. Мн., 2007.
- Трыпуціна Т.М. Мова мастацкага твора. Мн., 2004.
- Цікоцкі М.Я. Стылістыка беларускай мовы. 2-е выд. Мн., 1995.
- Цікоцкі М.Я. Стылістыка тэксту. Мн., 2002.
- Шумчык Ф.С. Лексічная стылістыка беларускай мовы. Мн., 2005.
- Шумчык Ф.С. Марфалагічная стылістыка беларускай мовы. Мн., 2007.
- Шумчык Ф.С. Функцыянальная стылістыка беларускай мовы. Мн., 2004.
- Шумчык Ф.С. Сінтаксічная стылістыка беларускай мовы. Мн., 2008.
- Юрэвіч А.К. Стылістыка беларускай мовы. 2-е выд. Мн., 1992.

Дадатковая

- Абабурка М.В. Станаўленне і развіццё мовы беларускай мастацкай літаратуры. Магілёў, 2000.
- Абабурка М.В. Асновы стылістычнага аналізу літаратурна-мастацкага тэксту. Магілёў, 2002.
- Арнольд Й.В. Стилистика современного английского языка (стшштнка декодирования). - М., 1990.
- Балли Ш. Французская стилистика. - М., 1961.
- Брандес М.П. Стилистический анализ. - М., 1971.
- Валгина Н.С. Теория текста. М., 2003.
- Выгонная Л.Ц. Інтанацыя. Націск. Арфаэпія. Мн., 1991.
- Голуб Н.Б. Стилистика русского языка. - М., 1997.
- Горшков А.Н. Русская стилистика. М., 2001.
- Іўчанкаў В.І. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту. Мн., 2003.
- Иченков В.Н. Лигвитиеская органиаци текста: В творческой лаборатории В.Короткевиа. Мн., 2002.
- Кожиа М.Н. Стилистика русского языка. - М., 1993.
- Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. А.Я.Баханькова. Мн., 1994.
- Лотман Ю.М. Анализ поэтического текста. - Л., 1972.

- Лукин В.А. Художественный текст: Основы лингвистической теории. М., 2005.
- Матвеева Т.В. Функциональные стили в аспекте текстовых категорий. -Свердловск, 1990
- Мова сучаснай беларускай мастацкай літаратуры / М.В. Абабурка, Т.А. Казімірская, В.М. Саўчанка, Т.І. Тарасенка. - Магілёў: МДУ імя А.Куляшова, 2005.
- Новиков А.И. Семантика текста и её формализация. - М., 1983.
- Одинцов В.В. Стилистика текста. М., 1980.
- Солганик Г.Я. Стилистика текста. 4-е изд. М., 2002.
- Стилистика и литературное редактирование. М., 2004.
- Стилистический энциклопедический словарь русского языка. М., 2003.
- Цікоцкі М.Я. Стылістыка публіцыстычных жанраў. Мн., 1971.
- Цікоцкі М.Я. Сугучнасць слоў жывых. Мн., 1981.
- Цікоцкі А.М. Стылістыка газетных жанраў. Мн., 2003.